

ORTA ANADOLU'DA ROMALI BİR LEJYON ASKERİ

M. Çetin ŞAHİN

Ankara'nın yaklaşık 70 kilometre güneybatısındaki Haymana yöresinde arkeolojik bir yüzey araştırması yapan Hititoloji profesörü Hayri Ertem, birçok mezar taşı bulmuştur¹. Bu mezar taşlarındaki yazıtlar, bir öğrencim tarafından incelenerek Anadolu Arşivleri dergisinin ilerdeki bir sayısında yayınlanacaktır. Yazıtların çoğunluğu geç Roma devrine aittir. Aralarında bir Roma lejyon askerinin ebeveynleri için dikmiş olduğu iki dilli bir mezar taşının da bulunduğu üç yazıt aşağıda incelenmektedir. Yazıtların okunuşu fotoğraflar sayesinde olmuştur:

1. Verissimus ve Matrona. Kabartmalı mezar steli, Büyükyağcı köyünde bulunmaktadır. Yukarıda üç insan kabartması vardır: ortada ölen kişi, sağda erkek kardeşi, solda ise karısı yer almaktadır. Yazıt bir tabula ansata içindedir. Geç Roma devri. Levha I, 1.

Οὐηρίσσιμος τῷ ἰδί-
2   ω ἀδελφῷ καὶ Ματρῶνα
      ἡ σύνβιος αὐτοῦ ἀνέσ-
4   τησαν μνήμης χάριν

Çevirisi: "Verissimus kendi erkek kardeşi için ve (ölenin) karısı Matrona (bu steli) onun hatırasına diktiler."

1-2 Ölen kişinin adı belirtilmemiştir. Adı belki de yukarıdaki kabartmasının üzerine boyayla yazılmıştı. Verissimus ve Matrona adları Latince'dir. Matrona büyük bir olasılıkla Verissimus'un değil, ölen kişinin karısıydı.

3 σύνβιος yerine σύνβιος yazmak yazıtlarda çok yaygın olarak görülür.

---

1. Fotoğraflar için ve beni bu yazıtlardan haberdar ettiğinden dolayı Prof. Dr. Hayri Ertem'e teşekkürü bir borç bilirim.

2. İsa'nın rahibi Sabinus. Yazıt Büyükyağcı köyünde bulunmaktadır. Erken Hristiyanlık devri. Levha I, 2.

Σαβεῖνος
 2 ὄχ' ἄριστος
 Χριστοῦ
 4 ἱερεὺς με-
 γάλιοιο {ξ}
 6 ζωὸς ἐών
 τόδε τεῦ-
 8 ζεν EHENI
 .....

Çevirisi: "Büyük İsa'nın en iyi rahibi Sabinus bunu (bu mezarı) henüz sağ iken yaptırdı".

2 ὄχ' ἄριστος: İngilizce'ye "far the best" olarak çevrilmektedir.

8-9 Bu satırlarda herhalde bir yasaklama geliyordu.

3. XIII. Didyme Lejyonu askeri Gaius Iulius Aquila. Mezar steli Balçıkhisar köyündeki mescitin duvarında yer almaktadır. Yazıtta ligatür (harfleri bitişik yazma) mevcuttur. Herhalde M.S. 2. yüzyıla aittir. Levha I, 3.

A rei [   ]
 2 bene [   ]
 teblis pos [uit]
 B Γ(άιος)Ιούλιος
 2 Ἀκύλας στρ-
 ατιώτης Ληγ-
 4 ὤνος τρεις-
 καιδεκάτης
 6 Διδύμη [ς ἔσ] τησεν
 γονεῦσι μνήμη-
 8 ς χάριν

Çevirisi: "XIII. Didyme lejyonu askeri Gaius Iulius Aquila (bu mezar taşını) ebeveynlerinin hatırasına dikti".

A 0-1 belki [...pa] / ren [tibus].

B 1-3 Gaius Iulius Aquila Latince bir addır. Bundan dolayı Gaius'un İtalya'dan veya Latince konuşulan bir eyaletten gelmiş olması mümkündür. Yazıtın iki dilli olması da asker Gaius'un Latin kökenine işaret etmektedir. Bu nedenle, anne ve babasının Anadolu'da yaşamadıkları çok olasıdır. Ebeveynlerinin külleri ona gömmesi için bir kap içinde gönderilmiş olabilir. Diğer bir olasılık da, Gaius'un emekli bir asker olduğu ve ebeveynleri ile birlikte Anadolu'da yaşadığıdır.

3-4 λεγεῶνος yerine ληγιῶνος yazılmıştır.

3-6 Onüçüncü lejyonun lakabı Didyme imiş, ki bu daha önce bilinmiyordu. Didyme Armenia'da bir yer adı idi (bk. Pape-Benseler, Griechische Eigennamen, s.v. Διδύμη). Bundan dolayı, XIII. Didyme lejyonunun Armenia eyaletine bağlı olmuş olması çok olasıdır. Bu nedenle, Gaius herhalde Orta Anadolu'da yaşayan emekli bir askerdi.

Orta Anadolu'daki başka lejyon askerleri için bk. mesela S. Mitchell, "Legio VII and the Garrison of Augustan Galatia", *Classical Quarterly* 26 (1976), pp.298-308; D. French, "Zeus Ciciadiassenus", *Festschrift für Sedat Alp*, Ankara 1992, pp.193-196.